

Peygamberimiz (s.a.v.) ve Diğer Resullerin Rabbü'l-Âlemin Sevgisi ve Korkusu

Bugün birlikte Allah sevgisi ve Allah korkusu üzerinde tefekkür etmeye gayret edeceğiz. Peygamber Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in ve ondan önce gelip geçmiş bütün resullerin, Rabbü'l-Âlemin'e karşı sevgisi ve haşyeti nasıldı, bunu anlamaya çalışacağız. Yüce Allah peygamberlerini insanlar içinden seçip yükselmiştir; onlar Allah'ı herkesten daha iyi tanıyan, O'na en yakın kullardır. Ancak tam da bu sebeple, en çok sevenler ve en çok korkup saygı duyanlar da onlar olmuştur.

Bu mübarek buluşmamızı Rabbimiz'in rızasına nâil olmaya vesile kılması niyazıyla sohbetimize başlıyoruz. Kalblerimizi açmasını, bizi kendi sevgisine ve haşyetine erdirmesini diliyoruz

İslam düşünce geleneğinde ve vahiy kültüründe, Allah tasavvuru "Celâl" (azamet, kahir, büyülüklük) ve "Cemâl" (güzellik, lütuf, rahmet) sıfatlarının dengesi üzerine kuruludur. Bu dengenin insan ruhundaki tezahürü ise "Havf" (korku) ve "Reca" (ümít/sevgi) iklemidir. Kur'an-ı Kerim, Sünnet-i Seniyye ve İslam manevi mirasının temel kaynakları (Kütüb-i Sitte, Tasavvuf klasikleri, Siyer ve Kisas-ı Enbiya literatürü) incelendiğinde, peygamberlerin (aleyhimüsselam) bu dengeyi beşeri takatin en üst sınırında yaşadıkları görülmektedir.

Korku ve Sevginin Mahiyeti

Peygamberlerin "korkusu", avamın (sıradan insanların) ceza veya cehennem korkusundan farklıdır. İmam Gazali *İhyau Ulumiddin* eserinde ve Kuşeyri *Risale*'sında bu farkı şu kavramlarla anlatırlar:

Kavram	Tanım	Peygambererdeki Tezahürü	Kaynak
Havf (Korku)	Gelecekteki bir zarardan veya nahoş durumdan sakınma.	İbadette kusur işleme veya "Terk-i Evla" (daha iyi olanı terk etme) endişesi.	Kuşeyri Risalesi
Haşyet	Bilgiye ve tanımaya dayalı, saygıdan kaynaklanan derin korku.	Allah'ın azametini bilmekten doğan titreme. "Kulları içinde ancak âlimler Allah'tan korkar" (Fatır, 28).	Ruhu'l Beyan
Heybet	Celâl sıfatının tecellisi karşısında kalbin erimesi ve sükünet bulması.	Miraç'ta veya vahiy esnasında yaşanan "fenâ" hali.	İbnü'l-Arabî
İşfak	Şefkatle karışık, ince ve hassas bir korku.	Ümmetin akibeti veya amelin kabul edilmemesi endişesi.	Hadis Şerhleri

İsmail Hakkı Bursevî *Ruhu'l Beyan* tefsirinde, peygamberlerin korkusunun "Mekr-i İlahi"den (Allah'ın imtihan ve tasarrufunun gizliliğinden) emin olmama hali olduğunu belirtir. Onlar, "La ye'menü mekrallah" (Allah'ın mekrinden emin olunmaz) sırrınca, en yüksek makamlarda dahi emniyet hissi ile gevşemezler.

Kâinatın iftihar tablosu Efendimiz Muhammed (s.a.v.), "Ben sizin Allah'ı en çok bileniniz ve O'ndan en çok korkanınızım" (Buhari) buyurarak, marifet (bilgi) ile haşyet (korku) arasındaki doğru orantıyı ortaya koymuştur. O'nun hayatı, Celâl ve Cemâl tecelliileri arasında muazzam bir denge (itidal) örneğidir.

Aziz Peygamberimiz Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), Allah Teâlâ'yı herkesten daha çok sevmış ve O'ndan herkesten daha çok korkmuştur. Kur'ân-ı Kerîm, **mü'minlerin Allah'ı her şeyden daha çok sevdiklerini** bildirir (2/Bakara, 165). İşte Fahr-i Kâinat Efendimiz, bu sevginin zirvesindeydi. O'nun Rabbine olan muhabbeti öylesine büyütü ki, Kütüb-i Sitte kaynaklarında (Buhari, Müslim, Tirmizi) tevatür derecesinde nakledilen bir hadise göre, Peygamberimiz (s.a.v.) geceleri ayakları şişinceye veya yarınlıkaya kadar kiyamda durdurdu. Hz. Aişe (r.a.) ve Muğire b. Şu'be (r.a.) gibi sahabeler, "Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamışken (Fetih Suresi), neden kendine bu kadar meşakkat veriyorsun?" diye sorduklarında, O (s.a.v.) şu cevabı vermiştir:

"Efelâ ekûnû abden şekûrâ?" (Allah'a çok şükreden bir kul olmayıymı mı?).

O'nun Rabbine olan engin aşkından dolayı ibadetten ne büyük haz aldığı gösterir. Gerçekten de Peygamberimiz (s.a.v.), namazda öylesine bir lezzet bulurdu ki, sabah namazının iki rekâtlık kısa sünnetini kıldıktan sonra "Bu iki rekâtın bana verdiği zevk yanında dünyanın bütün zevkleri hiç kalır" derdi (Müslim, Salâtü'l-müsâfirin, 14). Elhamdülillâh! Biz de namazı böyle bir aşk ile kılabilmemi Rabbimiz'den dileriz.

Bu cevap, aynı zamanda tasavvufi ve kelami açıdan derin hikmetler barındırır:

- Şükrün Mahiyeti:** Buradaki şükür, sadece verilen nimete teşekkür etmek değil, nimeti verenin azameti karşısında "abdiyet" (kulluk) bilincini en uç noktada yaşamaktır. İmam Rabbani *Mektuba'*nda, bu makamın "Velayet" makamlarının ötesinde, "Nübûvet kemalati"na has bir kulluk olduğunu belirtir.
- Güven ve Korku Dengesi:** Günahlarının affedildiğinin bildirilmesi (Garanti), O'nu (s.a.v.) rehavete sürükləmemiş, bilakis "Haya" (utanma) duygusunu tetiklemiştir. "O beni affetti, ben ise O'na layık kulluk yapamıyorum" düşüncesi, cehennem korkusundan daha yakıcı bir "Mahcubiyet" ateşi oluşturmuştur.
- Fiziksel Tezahürler:** Hadislerde, namaz kılarken göğsünden "değirmen sesi" veya "kaynayan tencere sesi" gibi bir sesin geldiği (Ebu Davud, Nesai) rivayet edilir. Bu, kalpteki haşyetin ve Allah sevgisinin bedene yansamasıdır.

İşte bu sebeple Kur'ân bizleri, "**Rabbinize korku ve ümit ile yalvarın**" (A'râf, 7:56) diye duaya çağrırm. Nitekim bir âyet-i kerimede mü'minlerin vasfi, "**Onlar, Rablerinin rahmetini umarlar ve azabından korkarlar**" (İsrâ, 17:57) şeklinde bildirilmiştir. İmanın kemâli, kalbin korku ile ümit arasında bulunmasıdır. Aşırı korku yeis (ümitsizlik) doğurur, aşırı güven de gaflete götürür. Bu ikisi de tehlikelidir. O halde biz kollar, ne Allah'ın azabından emin olmalı ne de rahmetinden ümit kesmeliyiz. Kalbimiz sevgiyle O'na yönelikken, yanlış yola düşmekten de titremelidir. Rabbimiz bizleri böyle bir denge üzere eylesin, elhamdülillâh.

Hakikatte sevgi, ümit ve korku birbirinden ayrı şeyleş değildir; bilakis birbirini tamamlayan hislerdir. Gönülden bir şeyi seven ve ona kavuşmayı ümit eden kimse, aynı zamanda onu kaybetmekten de korkar.

Sevdigimiz bir nimeti yitirme korkusu, sevgimiz kadar şiddetli olur. İşte Allah'ı gerçekten seven ve O'nun rızasını, cennetini uman bir mü'min de, sevgidi ve umduğu bu değerleri kaybetmekte, Allah'ın rızasını yitirmekten aynı derecede korkar. Bu korku, onu günahlardan alıkoyar ve itaate yönlendirir. Böylece sevgiyle korku bir arada, kulun Yüce Rabbine düzgün kulluk etmesini sağlar. Büyük âlimlerimiz, bu hali güzel bir teşbihle anlatmışlardır: Mü'minin kalbi, iki kanatlı bir kuş gibidir; bir kanadı havf (korku), diğer kanadı recâ (ümít)tir. Bu kuşun başı ise Allah sevgisi ve O'nun tanıma şuurudur. Bu ikisi olmadan kanatlar uçamaz; kanatlar olmadan da baş tek başına ilerleyemez. Demek ki en ideal kul, Allah sevgisiyle dopdolu olup O'ndan umudunu kesmeden korkan kimsedir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bu dengeyi ümmetine öğütlemiştir. Bir hadis-i şerifte şöyle buyurur: "Mü'min kişi, Allah'ın azabının büyülüğünü bilseydi hiç kimse cenneti ümit etmezdi. Kâfir de Allah'ın rahmetinin ne kadar geniş olduğunu bilseydi, hiç kimse O'nun rahmetinden ümit kesmezdi." (Buhârî; Müslüman). Yine Rasûlullah (s.a.v.), "Cennet size ayakkabınızın bağından daha yakındır, Cehennem de öyle" buyurmuştur. Bu sözler, ne kadar amel etsek de sadece amellerimize güvenmememiz, her an kalbimizi Allah'a yöneltmemiz gerektiğini gösterir. Allah korkusu kadar Allah'ın affına olan güven de imanımızın şartıdır. Nitekim bir başka hadis-i şerifte, "Hiçbiriniz, Allah'ın affedeceğini ummadan (hüsн-ü zan beslemeden) can vermesin" buyurulmuştur.

Resûlullah Efendimiz (s.a.v.) bir defasında, "Allah korkusu akıl ve hikmetin başıdır" buyurarak bu gerçeği dile getirmiştir. Meşhur zâhid Fudayl bin İyâd (rahimehullâh) da bu hadis-i şerifi, "Allah korkusu insana her türlü hayrı kapısını açar" diye açıklamıştır. Gerçekten de kul, Rabbinin büyülüğünü idrâk ettikçe O'na karşı saygısı artar; bu saygından doğan korku, onu kötülüklerden alıkoyar. Korku, nefsimizdeki kötü arzuları süpürüp attığından büyük bir fazilettir. Denmiştir ki korku öyle bir ateştiş ki insandaki bütün çürükleri yakar, hamıkları olgunlaştırır. Allah korkusuyla "yanan" kalp, dünyevî hırs ve günahlardan arınır; pişer, kemâle erer. Nitekim sûflerin dilinde "Hamdik, yandık, piştik" sözü meşhurdur. *Elhamdülillâh!* Korku ateşinden geçen nefis, hamiltan kurtulur ve olgun bir mü'min hâline gelir. Ancak bu korku, dünya korkularına benzemez. Dünya hayatında bir tehlikeden korkan, ondan kaçip uzaklaşır; fakat Allah'tan korkan, O'ndan kaçmaz, bilâkis O'na sığınır. İşte Allah korkusunun içinde gizli bir manevî lezzet de vardır.

Büyüklerimiz buyurmuşlar ki, gerçek ârif, kendi aczinden ve Allah korkusundan haz duyar. Bu hali söyle bir temsille açıklarlar: Akıl sahibi bir bebek olsayı ve kendisine "En tatlı hal nedir?" diye sorulsayı, "Acılığını anladığım ve annemin şefkatli kucağına siğindiğim haldir" derdi. İşte annesinin kucağında korkusu, bebeğe nasıl bir güven ve huzur veriyorsa; kulun da zayıflığını bilip Allah'a siğınmasında, O'ndan korkup yalvarmasında tarif edilmez bir ruhani lezzet vardır. Zira bütün annelerin şefkatı bile, Allah'ın rahmetinin sadece bir kivâlcimidir. Bunu idrak eden kâmil insanlar, kendi güç ve iradelerine bel bağlamayıp Rabbimize acizlik ve korku içinde siğınmışlar; havf (Allah korkusu) halini kendilerine şefaatçı yapmışlar. Ne güzel bir sıldır bu – *Sübhanallâh!* Rabbimiz bizlere de hakkıyla havf ve recâ duygusu, denge ve teslimiyet nasip eylesin.

"Hud Suresi Beni İhtiyarlattı": İstikametin Ağırlığı

Bir sahâbe vefat ettiğinde çevresindekiler onu övereç "Cennetlik biridir" dediklerinde, Peygamberimiz (s.a.v.) hemen müdahale etmiş ve "Allah'ın resûlü olduğum halde, vallahî bana bile (ahirette) ne yapılacağını bileyem" buyurmuştur (Buhârî, Cenâiz, 3). Allah'a olan haşyeti, O'nda derin bir tevazu meydana getirmiştir. Kalbinde zerre kadar kibir yoktu, zira Allah korkusu böbürlenmeye yer bırakmamıştı. Öyle ki, kendisini överken aşırıya gidenlere müsaade etmez, "Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı övdükleri gibi beni övmeyin. Ben ancak Allah'ın bir kuluyum; bana 'Allah'ın kulu ve resûlü' deyin" buyururdu (Buhârî). Yine mütevazı bir biçimde, "Ben ancak bir kulum; kulun yediği gibi yer, kulun oturduğu gibi otururum" derdi. Gerçekten de Peygamberimiz (s.a.v.), ailesine yardım eden, mütevazı bir hayat süren

bir insandı. Kendisini diğer insanlardan üstün görmez, tüm başarıyı Allah'tan bilir ve O'ndan korkardı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) veya başka sahabeler, Peygamberimiz'in (s.a.v.) saçlarındaki akları fark edip sebebini sorduklarında, Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"*Beni Hud Suresi ve kardeşleri (Vâkia, Mürselât, Nebe', Tekvir) ihtiyarlattı.*".

Bu hadis-i şerifin tefsiri bağlamında müfessirler şu hususlara dikkat çeker:

- **Festakim Kemâ Umirte (Emrolunduğun Gibi Dosdoğru Ol):** Hud Suresi 112. ayette geçen bu emir, peygamberlerin belini büken en ağır yükürt. İstikamet; itikatta, amelde, ahlakta ve nefeste "Sırat-ı Müstakim" üzere olmak, ifrat ve tefrite sapmamaktır. Peygamberimiz (s.a.v.), şahsi adına istikameti muhafaza etse de, ayetin devamındaki "**Ve men tâbe meake**" (Seninle beraber tövbe edenler de) ibaresi gereği, ümmetinin istikametinden de sorumlu hissetmiştir. Bu sorumluluk (mesuliyet) korkusu, fiziksel olarak yaşılanma etkileri göstermiştir. Düşünün, en sâdik kul olan Resûlullah bile bu ilâhî emir karşısında tır tıremiştir – zira daha nasıl dosdoğru olabilirim endişesine kapılmıştır. Bu, O'nun kalbindeki yüksek sorumluluk ve Allah korkusunun göstergesidir. Böyleyken biz, hâlimize ne kadar ağlasak yeridir! Allah'ın emirlerini yerine getirme hususunda ne kadar gevşek davranışımızı, günahlarımıza kalplerimizi ne denli kararttığımızı düşünelim. Rabbimiz bizleri bağışlasın ve Peygamberimizin o ürpertici "dosdoğru olma" emrini idrak etmeyi nasip etsin.
- **Kiyamet Sahneleri:** Vâkia, Mürselât ve Tekvir surelerinde anlatılan kiyamet dehşeti, güneşin dürülmesi, yıldızların dökülmesi gibi sahneler, Peygamberimiz'in (s.a.v.) "Batını Gözü" (Basiret) ile bu olayları şimdiden görüyor gibi hissetmesine yol açmıştır. O, "*Benim bildığımı bilseydiniz, az güler çok ağlardınız*" (Buhâri) buyururken, bu gaybi hakikatlerin ağırlığına işaret etmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) her an Allah'ın murakabesi altında olduğunun bilinciyle yaşadı. Kalbi devamlı O'na teslimiyet hâlindeydi. Kur'ân-ı Kerîm okunurken yürekleri titresin diye indirilmiştir; Habibullah Efendimiz'in kalbi de son derece yumuşaktı. Allah kelâmını dinlerken sık sık gözlerinden yaşalar akardı. Bir keresinde Abdullah İbni Mes'ud (r.a.), Nisâ süresinden bazı âyetleri ona okuduğunda, Resûlullah'ın mübarek gözlerinin yaşıyla dolduğu rivayet edilmiştir (Buhâri, Müslim). Allah kelâmının ihtarları onu ağlatırdı. Kimi zaman minberde cemaate hutbe okurken, âhiret ve hesaba dair âyetler gelince sesi titrer, yüzünde endişe belirdiği görüldürdü. Bir gün Efendimiz (s.a.v.), kazılmakta olan bir kabri gördüğünde gözyaşlarına boğuldu; toprağın, dökülen mübarek gözyaşlarıyla ıslandığı rivayet edilir. Oradakilere de "*Kendinizi böyle bir gün için hazırlayın*" diye öğüt verdi (İbn Mâce, Zühd, 19). Düşünün ki Allah'ın Elçisi bile her nefeste hesaba ve âkibete dair derin bir korku ve hazırlık içinde idi – Sübhnâllâh! Biz de gaflette kalmayıp nefsimizi hesaba çekmeliyiz.

2.3. Miraç: Celâl ve Cemâl Arasındaki Vuslat

Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n Necât* (Mevlid) eserinde ve *Şifa-i Şerif* gibi kaynaklarda, Miraç hadisesi, Allah korkusu ve sevgisinin zirveleştiği an olarak tasvir edilir.

- **Sidretü'l-Münteha:** Cebrail'in (a.s.) "Bir parmak ucu ileri gitsem yanarım" diyerek durduğu noktada, Peygamberimiz (s.a.v.) tek başına ilerlemiştir. Bu, yaratılmışların sınırını aşma cesaretidir ki, temelinde "Aşk" ve "Muhabbetullah" vardır.
- **Rüyetullah (Allah'ı Görme):** Necm Suresi'nde "**Göz ne kaydı ne de haddi aştı**" (Necm, 17) buyurulur. Burada Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in kalbinin basiretinin (iç görüşünün), gördüğü muazzam manzaralar karşısında şaşkınlığa düşerek sağa sola kaymadığını (şاشmadığını), ve haddi aşarak (sınırları zorlayarak) kendisine gösterilmeyen şeylere bakmaya yeltenmediğini bildirir. İmam Rabbani ve Ehl-i Sünnet kelamcılara göre, bu görüşte "Keyfiyetsiz ve

mekânsız" bir müşahede vardır. Hz. Musa (a.s.) tecelliye dayanamayıp bayılırken, Peygamberimiz Muhammed (s.a.v.) "Sekine" ve "Temkin" sahibi olarak bu tecelliyi kaldırmış, Cemâlullah'ı seyrederken Celâl'inden de emin olmuştur.

Resûlullah (s.a.v.), Allah'tan korkar, Allah'tan başkasından korkmazdı. Kur'ân-ı Kerîm, peygamberler için "**Onlar Allah'ın mesajlarını tebliğ eder, yalnızca O'ndan korkar, O'ndan başkasından korkmazlar**" buyurarak bu hakikati bildiriyor (Ahzâb, 33:39). Nitekim Allah korkusu, sevgili Peygamberimizin kalbinde öyle hakimdi ki, dünyada meydana gelen kimi olaylarda bile hemen ilâhî kudreti hatırlayarak derin bir hasyet hissederdi. Meselâ, gökyüzünde bir fırtına çıktığında veya tutulma gibi olağanüstü bir doğa olayı olduğunda yüzünde endişe sezilir; hemen Rabbine yönelir, ellerini açıp dua ederdi. Çünkü bu tür hadiseler, geçmiş inkârcı kavimlerin helâkini hatırlatırırdı; Efendimiz (s.a.v.) de bu ilâhî kudret tecellisinde dahi Rabbine sığınır ummeti için merhamet dilerdi. O'nun Allah korkusu öylesine içten ve derindi ki ufacık bir günaha dahi tahammülü yoktu.

Bir defasında üç sahâbî, Peygamberimizin ibadetlerini öğrenmek için O'nun hanesine gelmişlerdi. Efendimizin makul ölçüde ibadet ettiğini duyunca, "*Bizim günahlarımız çok, O'nun bütün geçmiş ve gelecek günahları bağışlandı. O halde biz daha fazla ibadet etmeliyiz*" diyerek biri gece hiç uyumadan devamlı namaz kılacağını, biri sürekli oruç tutacağini, diğeri de evlenmeyeip nefsi için yaşamayaçağını söyledi. Resûlullah (s.a.v.) bunu duyunca onları yanına çağırıldı ve bu yanlış düşünceyi düzeltip "*Allâha yemin olsun ki sizinде Allâh'tan en çok korkan ve O'na en çok takvâ üzere olan benim. Fakat ben (ibadette) bazen oruç tutarım bazen tutmam, geceleri hem namaz kılır hem uyurum ve kadınlarla evlenirim. Benim yolum budur; kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir*" buyurdu (Buhârî, Muslim). Böylece Allah korkusunun, dünyadan bütünüyle kopup râhiç bir hayat yaşamak anlamına gelmediğini vurgulamıştır. Efendimiz (s.a.v.), ibadet ve zühdde zirve olmakla birlikte, aile sahibi olmuş, çalışmış, insanlar içinde yaşıstır. Allah'tan en çok korkan oyu; fakat bu korku, O'nu hiçbir hayattan koparmadı – bilâkis hayatının her anını Allah bilinciyle güzelleştirdi.

Allah korkusu, Peygamber Efendimiz'in kalbinde asla bir ürküklik veya zayıflık alameti değildi. Aksine, O, ashabı içinde en cesur, en yiğit olandı. Çünkü Allah'tan korkan kimse, O'nun dışındaki mahlûklardan korkmaz. Nitekim savaş anlarında sahâbe-i kirâm, Efendimizin ardına sığınırdı; çünkü O (s.a.v.) düşmana en fazla yaklaşan, en ön safta çarışan kahramandi. Kalbinde yalnız Allah'a saygı dolu bir korku vardı, başka hiçbir güçten çekinmezdi. Bu cesaretin kaynağı, elbette Rabbine olan güven ve hasyetiydi. Bize de böyle iman nasip eylesin, inşâllah....

Bu ulu peygamberlerin kalplerindeki hasyet, bizi asla yeise (ümitsizliğe) sevk etmemelidir. Zira Peygamberimizin (s.a.v.) en büyük derdi olan ummetin akibeti, İlâhî Rahmet'in sonsuzluğu ile cevaplanmıştır.

Ümmet Endişesi: Şefkat Kaynaklı Korku

Peygamberimizin (s.a.v.) korkusunun önemli bir boyutu "sosyal/toplumsal" niteliktedir. O, kendisi için değil, ummeti için korkar. "*Ben sizin perçemlerinizden tutuyorum, siz ise ateşe (kelebekler gibi) atılıyorsunuz*" (Muslim) hadisi, bu koruma içgüdüsünü gösterir. Mahşer günü diğer peygamberler "Nefsî, nefsi" derken, O'nun "Ümmetî, ummetî" diyecek olması, O'ndaki "Rahmeten lilâlemin" vasfının, korku anında bile sevgiye dönüştüğünü gösterir.

İBRAHİM (A.S.): HALİLULLAH VE ATEŞİ GÜLİSTAN YAPAN TEVEKKÜL

Kur'ân-ı Kerîm ve İslâm tarihi incelendiğinde görülür ki bütün peygamberler (aleyhimusselâm)

kalplerinde Allah'a karşı en yüksek sevgiyi ve en derin korkuyu taşımışlardır. Onlar için en büyük sevap da ceza da Allah'ın rızası veya rızasından mahrum kalmaktır. Her biri, imtihanlarla dolu hayatlarında bu dengeyi muhafaza etmişlerdir. Örneğin İbrâhim aleyhisselâm, canını, evladını Allah yoluna koymaktan çekinmemiştir, Rabbini öylesine sevmiştir ki O'nun bir emri uğruna en sevdiklerinden vazgeçebilmiştir. Bu ihlâsin neticesinde "Halîlullah (Allah'ın dostu)" mertebesine ermiştir. Halîl, kalbinde Allah'tan gayrı sevgili bırakmayan demektir.

Dostluk (Hullet), sırrını paylaşmak ve naz makamında olmaktır; ancak İbrahim (a.s.)'nın imtihanları, dostluğun bedelinin ağır olduğunu gösterir.

Ateşe Atılma ve Cebrail (a.s.) ile Diyalog

Nemrut tarafından mancınıkla ateşe atıldığı esnada yaşananlar, *Kıtas-ı Enbiya* (Asım Köksal) ve tefsirlerde (*Ruhu'l Beyan*) detaylandırılır.

- **Hasbiyallah:** İbrahim (a.s.) havada iken Cebrail (a.s.) gelir ve "Bir ihtiyacın var mı?" diye sorar. İbrahim (a.s.)'ın cevabı, Tevhid tarihinin en keskin ifadelerinden biridir: "Sana hayır! Ama O'na (Allah'a) gelince, O benim halimi biliyor, istememe ne hacet! **Hasbiyallah ve ni'mel vekil.**".
- **Korkunun Dönüşümü:** Burada İbrahim (a.s.), ateşin yakıcılığından (sebeplerden) korkmamış, Müsebbibü'l-Esbab (Sebepleri Yaratın) olan Allah'tan hayâ etmiştir. İbnü'l-Arabi *Fususü'l-Hikem*'de bu durumu şöyle açıklar: İbrahim (a.s.), kendi nefşini aradan çıkardığı için, ateş onun üzerinde bir tasarruf hakkı bulamamıştır. Ateş, Allah'ın "**Ey ateş, İbrahim'e serin ve selamet ol!**" (*Enbiya*, 69) emriyle tabiatını değiştirmiştir. İbrahim (a.s.)'ın kalbindeki Allah sevgisi ateşi, Nemrut'un ateşini söndürmüştür.

Namazdaki "Evvâh" Hali

Kaynaklarda İbrahim'in (a.s.) namaz kılarken göğsünden, korku ve huşdan kaynaklanan şiddetli bir inilti geldiği, kalbinin atışının dışarıdan duyulduğu rivayet edilir. Ona "Evvâh" (Çok ah eden, inleyen) denilmesinin bir sebebi budur. Bu, Allah'ın azameti karşısında duyulan derin bir yetersizlik hissidir. "Dost" olmasına rağmen, "Acaba dostluğun hakkını verebiliyor muyum?" endişesi, onu gözyaşlarına boğmuştur.

İsmail (a.s.) ve Kurban: Sevginin İmtihani

Evladını kurban etme emri, "Muhabbet" imtihanıdır. Kalpte, Allah sevgisine rakip olabilecek (ma-siva) bir sevginin varlığına müsaade edilmez. İbrahim (a.s.), bıçağı oğlunun boynuna dayadığında, baba şefkatıyla değil, Halîlullah sadakatıyla hareket etmiştir. Bu itaat, Allah korkusunun (saygısının), en güçlü beşeri duygusu olan evlat sevgisine galip gelmesidir.

İsmail aleyhisselam da bu emre razı olmuştur, bu emre itaat gereği ile ve Allah'a korkusu, imanı ve teslimiyeti ile canından, nefsinden, dünyadan vazgeçmeye tereddüt etmemiştir.

Yine O, kavmini uyarırken "**Ben, eğer Rabbime isyan edersem, büyük bir günün azabından korkarım**" demiştir (*En'âm*, 6:15). Gördüğümüz gibi İbrâhim (a.s.), Allah katındaki dostluk makamına rağmen asla gurura kapılmamış, kul olma edebini korumuştur. Kendisini her dem hesaba çekerek "**Rabbim, hesap gününde beni utandırma**" diye dua etmiş (*Şu'arâ*, 26:87); kavmi için de "**Onlara kim uysa, şüphesiz beni mahvedersin**" diyerek Allah'tan korkmuştur (*İbrâhim*, 14:36). Zâhirde dostluk, bâtında haşyet – işte İbrâhim Halîlullah'ın yolu budur.

MUSA (A.S.): KELİMULLAH VE TUR DAĞI'NDA SAİKÂ (BAYILMA)

Musa (a.s.), celâl tecellilerine en çok muhatap olan, "Kelimullah" (Allah ile konuşan) sıfatına sahip peygamberdir. O'nun hayatı, Firavun'un sarayındaki korkudan, Tur Dağı'ndaki ilahi heybete uzanan bir seyirdir.

"Rabbim Bana Görün!" (Araf 143)

Musa (a.s.), Allah ile konuşmanın verdiği manevi haz ve yakınlık (ünsiyet) neticesinde, bir adım ötesini, "Rüyetullah"ı talep etmiştir: "**Rabbim! Bana görün; sana bakayım.**"

- **Tecelli ve İmkânsızlık:** Allah (c.c.), "*Len terânî*" (*Sen beni asla göremezsin*) buyurmuş, ancak tecellisini dağa yönlendirmiştir. Dağın parçaları olması (dekkâ) ve Musa'nın (a.s.) bayılması (harrâ Mûsâ saikâ), dünya şartlarında beseri bünyenin Allah'ın Cemâl ve Celâl'ini doğrudan görmeye takat getiremeyeceğini gösterir.
- **Bayılmanın Psikolojisi:** Tasavvufî yorumlarda (Kuşeyri, Bursevi), bu bayılma bir "Fena" halidir. Musa (a.s.), kendi varlığının yok oluşunu müşahede etmiştir. Ayıldığından hemen tevbe ederek "*Seni tenzih ederim, sana yöneldim!*" diye niyaz etti (A'râf, 7:143). Bu duası, bir günah tövbesi değil, "Haddimi aşma ve kapasitemin üzerini isteme" cüretinden dolayı bir istîgfardır.

Korku ve Emniyet Arasında

Musa (a.s.), asayı yılana dönüşmüş gördüğünde fitraten korkmuş (Taha, 20-21), ancak Allah "**Korkma, tut onu**" buyurunca mutlak bir itaatle elini uzatmıştır. Bu, "İmani Korku"nun "Fitri Korku"ya galibiyetidir. Firavun'un karşısına çıkarken "**Rabbim, göğsüm daralıyor**" (Şuara, 13) demesi, tebliğ vazifesinin ağırlığından kaynaklanan bir "Kabz" (daralma) halidir.

Mûsâ (a.s.)'ın Allah korkusu o kadar baskındı ki, bir anlık öfkeyle kaza ile işlediği adam öldürme hadisesinde dahi hemen pişmanlık ve korku duymuştur. "**Bu şeytan işindendir. Rabbim, ben gerçekten kendime yazık ettim, beni bağışla!**" diye dua etmiş, Allah da onu affetmiştir (Kasas, 28:15-16). Mûsâ (a.s.) güçlü bir imana sahipti; Firavun'un tehditleri karşısında en ufak bir korku göstermedi. Fakat denilebilir ki en büyük korkusu, Allah'ın rızasını kaybetmekti. Tih Çölü'nde kavmi buzağıyaaptığında, onları tevbe ettirmek için elinden geleni yaptı ve ardından Rabbine yönelik "**Ya Rabbi, eğer bizi bağışlamazsan, rahmet etmezsen hüsranı uğrayanlardan oluruz**" diyerek yalvardı (A'râf, 7:149). Demek ki Mûsâ aleyhisselâm gibi ulu bir resûl dahi, ümmetinin işlediği bir cărumden ötürü helâk edilmekten korkuyor, Allah'a siğınıyordu. O'nun gönlünde muazzam bir korku ve umut birlikteydi: Ashab-ı Kehf'in mağaraya sığınırken Allah'a niyaz etmesi gibi "**Rabbimiz! Bize kendi katından rahmet ver, işimizde bize başarı ve doğru çıkar yol lütfe**" (Kehf, 18:10).

İSA (A.S.) VE YAHYA (A.S.): HÜZÜN VE TEBESSÜM

İmam Gazali *ihyau Ulumiddin*'de ve Ebu Talib el-Mekkî Kütü'l-Kulûb'da, bu iki peygamberin (aynı zamanda teyze çocuklarıdır) mesreplerini karşılaştırır. Bu kıyas, "Havf" ve "Reca" dengesinin en somut örneğidir.

Ağlayan (Yahya aleyhisselam) ve Gülen (İsa aleyhisselam) Nebi

- **Yahya (a.s.):** Daima üzünlüdür, çok ağlar, insanlardan uzaklaşır, sahrada yaşar. Allah'ın celâl sıfatına, azabına ve kıyamet dehşetine odaklanmıştır. O'nun hali mutlak "Havf" ve "Haşyet"tir.
- **İsa (a.s.):** Daima mütebessimdir, insanlara umit verir, Allah'ın rahmetini ve lütfunu anlatır, O'nun cemal sıfatına dönüktür. O'nun hali "Reca" ve "Muhabbet"tir.

Meşhur Diyalog:

Bir gün karşılaşırlar. Yahya (a.s.), İsa'ya (a.s.) der ki: "Sen ne kadar da rahatsın (gülüyorsun), sanki Allah'ın azabından emin olmuş gibisin?"

İsa (a.s.) cevap verir: "Sen ne kadar da üzgünsün, sanki Allah'ın rahmetinden ümidi kesmiş gibisin?"

Rivayetlere göre Allah (c.c.) bu duruma vahiy ile açıklık getirir: "İkiniz de hayır üzeresiniz. Ancak bana en sevimli olanınız, benim hakkımda hüsn-ü zanni (ümidi) en fazla olanınızdır." (Bazı tasavvufi kaynaklarda Yahya'nın (a.s.) haşyetinin, marifetinin derinliğinden kaynaklandığı ve bu yönyle de üstün olduğu belirtilir).

Buradan çıkan teologik sonuç şudur: Korku, insanı gınahtan alıkoyar; sevgi ve ümit ise insanı Allah'a koşturur. İdeal olan, İsa (a.s.)'ın ümidi ve Yahya (a.s.)'ın ciddiyetini cem etmektir. İlsa'nın (a.s.) zühdü (dünyaya değer vermemesi) de aslında bir nevi "Celâl" korkusudur; dünya sevgisinin kalbi işgal etmesinden korktuğu için taşı yastık edinmiştir.

Yûsuf aleyhisselâm'ın hayatı da, Allah sevgisi ve korkusuna dair misallerle doludur. Genç yaşıta türlü imtihanlara maruz kalan Yûsuf (a.s.), Rabbine olan sadakati sayesinde bu imtihanları yüz aıyla geçti. Köle olarak satıldığı Mısır'da, güzelliğiyle meşhur bir kadının (Züleyha'nın) bâtil sevgisine hedef oldu. O ise, nefsinin cazibesine kapılmadı; tam günaha çekilirken "**Maâzallah! – Ben Allah'tan korkarım, O'na sığınırim!**" diyerek zinâ teklifini reddetti (Yûsuf, 12:23). Rabbine duyduğu korku ve ihanet etmekten çekinmesi, onu büyük bir gınahtan korudu. Bu iftet imtihani neticesinde zindana atılsa da Yûsuf aleyhisselâm zindanı o günaha tercih etti. Zira kalbinde dünyanın geçici sevgilerinden üstün bir Allah sevgisi vardı; O'nun rızasını her şeye tercih etti. Yıllarca masum halde hapis yattı, tek bir isyan sözünü diline getirmedi. Bu süreçte Rabbine muhabbetle ibadet etti, takvâsını asla bozmadı. Nihayet Allah Teâlâ, Yûsuf (a.s.)'ı zamanla Mısır'ın hazinelerinden sorumlu kıldı ve onu mükâfatlandırdı. Yûsuf'un (a.s.) dilinden dökülen şu söz, kulluğunun bir özetidir: "**Ey Rabbim! Bana hükümrانlıktan (bir nasip) verdin, rüyaların yorumundan (bir ilim) öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Dünyada da âhirette de velîm sensin. Beni müslüman olarak öldür ve sâlihler arasına kat!**" (Yûsuf, 12:101). Göründüğü gibi bir peygamber, dünya saltanatının zirvesine dahi çıksa, yine de Allah'a kulluktan başka bir paye istemiyor. Yûsuf aleyhisselâm'ın duasında korku da umut da var; ama hepsinin üstünde, Rahmân'a olan sevgi ve teslimiyet var.

Diğer peygamberlere de kısaca baksak benzer tablolar görürüz.

Nûh (aleyhisselâm), kavminin alaylarına aldırmadan 950 sene boyunca sabırla Allah'ın dinini tebliğ etti. Bu sabrın ardından hem kavmine merhamet ve muhabbet, hem de Allah'ın azabından duyduğu korkuvardı. İnsanlar inkâr ettikçe "**Rabbim, ben kavmimi gece gündüz imana davet ettim**" diyerek daha çok çalıştı (Nûh, 71:5). Onları seviyor, aynı zamanda helâk olmalarından korkuyordu. Sonunda gemisini yapıp kurtulduğunda bile kalbi titriyordu. Hatta ası oğlunun bile bağışlanması dileyecek kadar merhametliydi. Ne var ki Allah'ın hükmü kesin gelince, Nûh (a.s.) hatasını anladı ve hemen tevbe etti: "**Ya Rabbi! Hakkında bilgim olmayan şeyi istemekten Sana sığınırim!**" (Hûd, 11:47). Bu, bir peygamberin Allah karşısında ne kadar korku ve edep üzere olduğunu göstergesidir.

İshâk ve Ya'kûb (aleyhimesselâm) da babaları İbrâhim gibi hep takvâ ile yaşamışlar, çocuklarına "**Şüphesiz Allah, bu dini (İslam') sizin için seçti. O hâlde, ancak Müslümanlar olarak can verin (teslimiyetten ayrılmayın)**" diye vasiyet etmişlerdir (Bakara, 2:132). Demek ki peygamberler, son nefeslerinden dahi korkar, o anı endişeyle düşünürler.

Dâvud (a.s.), hem kudretli bir hükümdar hem de yüce bir zâhid idi. Allâh'ı çok sever, O'ndan öyle korkardı ki, hemen her gece kalkıp sabaha kadar ağlaya ağlaya ibadet ederdi. Dâvud (a.s.), sesinin

güzelliğiyle Kur'an'da övülmüştür. Zebur'dan ezgiler okurken kuşlar, dağlar bile onunla birlikte zikrederdi (Sebe', 34:10). O yine de tevazu içinde "Ya Rabbi beni bağışla!" diye gözyaşı dökerdi. Bir keresinde kendisine gelen iki davacı kissasından sonra öylesine ürperdi ki hemen secdeye kapanıp tövbe etti (Sâd, 38:24).

Ek bilgi: (*Kıssanın Özü: İki kişi (Tefsircilerin çoğunluğuna göre melekler) aniden onun ibadet yerine (mihrap) girmiș ve bir dava sunmuşlardır. Davacılardan biri, kardeşinin elindeki 99 koyuna rağmen kendisinin tek koyunu da istediğini söylemiştir. Dâvûd (a.s.), sadece davadan sözüne dayanarak, diğer tarafı (kendisine atfedilen kardeşi) dinlemeden hemen huküm vermiştir: "Andolsun, senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana zulmetmişsin." Bu aceleci huküm, adalet mekanizmasının temel kuralı olan "iki tarafı da dinleme" ilkesine aykırı bir Terk-i Evlâ (daha iyi ve daha mükemmel olanı terk etme) olarak değerlendirilmiştir. Hikmet: Allah (c.c.), iki melek göndererek Dâvûd'un (a.s.) dikkatini, peygamber ve hükümdar olarak yürüttüğü adaletin en küçük bir kusuruna dahi çekmiştir. Bu, peygamberlerin çok yüksek bir ahlak ve sorumluluk standardıyla imtihanı edildiğini gösterir.*)

Süleyman (a.s.) da babası Dâvud (a.s.) gibi her nimeti Allah'tan bilir, şükrynü eda ederdi. Muazzam bir saltanatın sahibi olduğu halde "**Bu, Rabbimin bir lütfudur, beni imtihan ediyor**" diyerek korku ve bilinç içinde yaşadı (Neml, 27:40).

Zekeriyyâ (a.s.) duâsında "**Rabbim, sana duâ etmekten asla mahrum kalmadım, fakat senden gelecek her hayırda da korkarım**" diye niyaz etmiştir (Meryem, 19:4-5). Bu da bize, peygamberlerin dualarında dahi sevgiyle karışık bir haşyet olduğunu gösterir.

Şüphesiz peygamberlerin Allah korkusu en çok, âhiret gününde ortaya çıkacaktır. Hadis-i şeriflerde haber verildiğine göre, mahşer günü herkes hesaba çekilmekten ötürü dehşet içinde beklerken, insanlar merhamet ve şefaat dilemek üzere birer birer peygamberlere gidecekler. Fakat Âdem, Nûh, İbrâhim, Mûsâ, Îsâ aleyhümüsselam gibi ulu resuller bile o gün O'nun Celâl sıfatının bu büyüklüğünü en iyi idrak edenler olarak günahkârlar için duyulan merhametten önce, Allah'ın heybeti karşısında titrerler. Onların "nefsî, nefsi" demeleri, kendi nefislerini dahi düşünmeyecekleri kadar büyük bir ürperti ve acziyet hissetmelerinden kaynaklanır ve şefaaate cesaret edemeyecekler. Her biri, ilâhî heybet karşısında eğilecekler. İşte peygamberlerin makamındaki haşyeti böyle tasavvur etmeliyiz. Onlar masum da olsalar Allah'ın yüceliği önünde korkuya titrerler – günahları olmasa bile, kullukta bir noksanımız var mı diye endişe ederler.

En sonunda insanlar, mahşerin dehşetiyle Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e gelip yalvaracaklar. Resûl-i Ekrem (s.a.v.), Secdeye kapanıp gözyaşlarıyla dua edecek; Allah Teâlâ O'na izin verdikten sonra şefaat makamına geçecektir. Bu hadise, Habibullah Efendimizin hem ümmetine olan o derin sevgisini, hem de mahşer gününde dahi edebe riayet ederek Rabbine nasıl korku ve tazim ile kulluk sunduğunu gözler önüne serer. Elhamdüllâh, Rabbimiz bizleri O'nun (s.a.v.) şefaatine nâîl eylesin.

İşte peygamberler, Allah ilmini en iyi bilen kimselerdir. Allah'ın eşsiz kemâl sıfatlarını, kudret ve azametini derinden idrak ettikleri için, O'nu her şeyden çok sevmışlar, bir o kadar da saygıyla korkmuşlardır. Aynı zamanda kendi aciz ve günahkar nefislerini de herkesten iyi tanıdıklarını için, "ya hakkıyla kulluk edemezsem" endişesini taşımışlardır. Bu bilinç bizlere de örnek olmalıdır. Unutmayalım ki bilgi arttıkça haşyet artar; iman derinleşikçe muhabbet de artar. Kişi, sevdigine saygı duyar. Allah'ı seven de O'ndan gereği gibi korkar, O'nu gücendirmekten çekinir.

Allah sevgisi ve korkusunun bir arada bulunmasının bir hikmeti de şudur: Bu duygular kulları terbiye eder. Allah sevgisi, mü'minin kalbini nurlandırır; ibadetlerini canlandırır; onu ihlâsa eriştirir. Seven, sevilene

itaat etmekten asla yorulmaz. Seven, sevdığını anmaktan bıkmaz. Seven, sevdığının sevdiklerini de sever. Şu halde Allah'ı hakkıyla sevmeye çalışan bir kul, O'nun Peygamberini, Kitabını, dinini de sever; ibadetlerini severek yapar. En önemlisi, Allah'ın sevdığı ahlâk ile ahlakları. Öte yandan, Allah korkusu da mü'minin nefsin terbiye edip ter temiz yapar. Korkan kimse günahlardan uzak durur; nefsi harama meylettiğinde Allah'ın azabını hatırlar ve titrer. Böylece haram işlememek için çaba sarf eder. Bu çaba zamanla onun güzel alışkanlığı olur ve huyu iyileşir. Allah korkusu taşıyan bir dil yalan söylemez; bir mide haram yemez; bir göz harama bakmaz. Efendimiz (s.a.v.), "Kim Allah korkusundan gözyaşı dökerse, o gözyaşının dokunduğu yeri Allah cehennem ateşine haram kılار" buyurmuştur (Tirmizi). Yine şöyle buyurur: "Allah katında iki damla vardır ki, onlardan daha değerli hiçbir şey yoktur: Biri Allah korkusundan dolayı gözden akan yaş, diğeri Allah yolunda dökülen kan damasıdır". Gördüğümüz gibi, korku hem günahlara engel olur, hem de mertebemizi yükseltir.

İnsanı kötüüklerden koruyan takvâ duygusunun temelinde Allah korkusu yatar. Takvâlı insan, her adımda "Rabbim razı olur mu?" endişesini taşıır, gınahtan sakınır. Bu sayede hem bu dünyada vicdan huzuruna, güzel ahlaka kavuşur; hem de âhirette Allah'ın izniyle mükâfata erişir. Allah korkusunun mü'min için bir başka nimeti de sabır ve dayanma gücü vermesidir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), tebliğ görevinde akıl almaz eziyetlere maruz kaldı; ama gönlü Allah korkusuya dolu olduğu için asla yılmadı. Çünkü biliyordu ki bu davayı bırakmak, Rabbine karşı vebalden korkmayı gerektirirdi. Allah korkusu, O'nun yüreğini sabır ve cesaretle adeta ateşledi; tüm sıkıntılarla göğüs gerdi. Bizler de hayat yolunda binbir imtihanla karşılaşıyoruz. Eğer kalbimize Allah korkusunu yerleştirirsek, yanlış yola sapmaktan korkarak sabrederiz. Her acıda, "Aman Rabbim'in sınırlarını çiğnemeyeyim, yanlış yapmayayım" diye metanetle direnç gösteririz. Böylece korku, bize dayanma gücü verir. Sonunda mükâfati ise tarifsizdir: Kur'ân, "**Kim Rabb'inin huzurunda durmaktan korkarsa ona iki cennet vardır**" buyurmaktadır (Rahmân, 55:46). Rabbimiz bizleri de bu mujdeye mazhar eylesin.

Öte yandan, kalpten dünya sevgisi çıkarılmadan Allah sevgisi tam manasıyla yerleşmez. Bu da tasavvuf büyüklerimizin ince bir tespitidir. İmâm-ı Rabbânî (kuddise sirruh) şöyle buyurur: "Kalp sevgi yeridir. Sevgi olmayan kalp ölü demektir. Kalpte ya dünya sevgisi ya Allah sevgisi bulunur. Zikir ve ibadetle kalpten dünya sevgisi çıkarılınca kalp temizlenir. Bu temiz kalbe Allah sevgisi kendiliğinden dolar. Ama günah işlenince kalp kararır; içine dünya sevgisi dolar, Allah sevgisi çıkar. Kalp bir bardaşa benzer: içini suyla doldurunca hava çıkar; suyu boşaltınca hava dolar.". "**Allah'ı anmakla kalbler mutmain olur**" (Ra'd, 13:28). Elhamdülillâh! O halde, Allah korkusuyla kalplerimizi, aklımızı ve bedenlerimizi günah kırlarından temizlemeye ve temiz tutmaya niyet edelim; Allah sevgisiyle kalbimizi süsleyelim ki, bu fâni hayatımız ebedî saadete açılsın. Allah her bir zerremini Cemal'ine, nuruna, rahmetine çevirsin inşallah.

Rabbimiz, bize Celâl sıfatıyla korku ve saygı duyururken, Cemâl sıfatıyla da tarifsiz bir yakınlık ve sevgi teklif eder. Bir kudsî hadiste şöyle buyrulur: "Kulum bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak giderim." (Buhari)

Bu mujde, bizim aciz ve günahkâr kollar olmamıza rağmen, Allah'ın bizi ne kadar çok istediğini ve bize ne kadar çok değer verdığını gösterir. O'nun bizden istediği sadece içten bir yönelik ve samimi bir tövbedir. Unutmayalım ki, Efendimiz (s.a.v.) "Allah'a bin deve bağışlamaktan daha sevimli" olanın, gözlerden akan bir damla tövbe gözyaşı olduğunu müjdelemiştir.

Peygamberlerin Celâl karşısındaki titremesi, Celâl'den Cemâl'e (Azametten Rahmete) geçişin en kâmil yoludur. Onlar, Cenab-ı Hakk'ın büyülüüğünü idrak ettikleri için titrerler, ama tam da bu idrakten dolayı O'nun engin rahmetine de herkesten çok güvenirler.

Bizim kulluğumuz da korkudan kaçmak değil, sevgiliye koşmak olmalıdır. O'nun kapısında durmak, O'nun adını anmak (zikir), O'nun emrini yerine getirmek (ibadet) bir yük değil, O'nun sonsuz sevgisine ulaşmanın en büyük lezzeti ve yoludur. "Allah'a ulaşmayı dileyen bir kimsenin, O'nun katındaki değeri, bütün kâinattan daha büyüktür." Bu idrak, kalbimizdeki dünya sevgisinin yerini Allah sevgisine bırakmasını sağlayacak en güçlü sıldır. O halde, ne kadar yorulursak yorulalım, Rabbimizin bizi koşarak karşılaşacağı müjdesiyle O'na yönelmeli, hem O'ndan haya ederek korkmalı, hem de O'nun lütfuna koşarak bağlanmaliyiz.

Konuşmamızı, Efendimiz (s.a.v.)'ın şu mübarek duasıyla bitirelim: "Allahım! Faydasız ilimden, ürpermeyen kalpten, doymayan nefisten, kabul olmayan duadan sana sığınırıム." (Muslim).

Bu müberek gecenin ve konunun hatırlarına Allah'ın izni ile şöyle niyaz edelim:

Bismillahirrahmanirrahim.

Ey Gönüllerin Sultanı, Habibine açtığın gök kapılarını, bu gece bizim dualarımıza da aç.

Yâ Rabbü'l-âlemîn! Bizleri gerçek kullarından eyle. Kalplerimize seni tanımanın ilmini, seni sevmenin lezzetini, sayıyla korkmanın haşyetini ihsan eyle. Allah'ım! Bize öyle bir iman ver ki, seni her şeyden fazla sevelim, sevdigimiz her şeyi ancak senin için, seni sevdigimiz için ve senden ötürü sevelim. La ilâhe illallah, la faille illallah. Öyle bir itaat ver ki bizlere, günah işlemeye aklımız, kalbimiz, gözümüz, ellerimiz, dilimiz, azalarımız, hiçbir zerreımız varmasın, yüregimiz haşyet ile titresin. Nefislerimizi terbiye et, mütmain kil, gözlerimizi haramdan koru, dillerimizi yalandan, giybetten men eyle. Bizi takvâ elbisesiyle donat. Dünyayı kalbimize değil, elimizin içine ver. Korkularımızı yalnız senden korkmaya çevir. Senden başka kimseden korkmayacak bir yakın nasip eyle.

Allâh'ım! Peygamber Efendimizin sallallahu aleyhi ve sellemin sevgisini ve şefaatini kalbimize nakşet. O'nun izinden giden, sünnetine uyan, güzel ahlakını yaşayan bir ümmet eyle bizleri. Enbiyâ-i izâmin kutlu hürmetine, günahlarımıza affeyle. Kalblerimizi dünya kirlerinden arındır, muhabbetinle marifetinle doldur. Bize öyle bir ihlâs ver ki, sîrf senin rızan için yaşayalım, sadece senden korkup sadece sana kulluk edelim. Ölümümüzü iman ve hüsn-ü zan üzere eyle. Son nefesimizde rahmetinden ümit kesmeden, affina sığınan ve rahmetine külliyen iman eden kullarından olmayı nasip eyle. Son nefesimizde, dünya zindanından ahiret sarayına göçerken de bize imanla bir Miraç nasip et. Senin "Dön" emrine, "Razi olmuş ve rızaya ermiş" bir kul olarak icabet etmeyi bizlere lütfeyle.

Yâ Rabbenâ! Bizlere dünyada da iyilik ve güzellik ver, ahirette de iyilik ve güzellik ver. Cehennem azabından bizleri koru. Cemâlini görme şerefine erdir. Kalblerimizi ve her zerremini zatına yönelt, senden uzaklaştıracak sevgilerden uzak tut. Rahmetini umuyor, azabından sakınıyoruz.

Ya Erhamerrahimin! Miraç hediyesi olarak bizlere bahsettiğin "Amenerrasulu"nün sırrıyla Sana sığınıyoruz. Gökümüzün yetmediği yükleri omuzlarımıza yükleme. Unuttuklarımız ve hata ettiğimizden dolayı bizi soruya çekme.

Bu gece hürmetine; kalbimizdeki kiri, pası ve masivayı söküp al. Yerine muhabbetini, merhametini ve rızanı yerleştir. İstikamet üzere eyle bizleri.

Ve Ümmet-i Muhammed için istiyoruz Ya Rab; Miraç, hüzün senesinden sonra gelen bir teselliyydi. Şu an hüzün içinde olan, mazlum coğrafyalardaki kardeşlerimize de bir "Miraç" ferahlığı nasip eyle.

Onları darlıktan varlığa, korkudan emniyete, zilletten izzete yükselt.

Bizi de o kardeşlerimizin derdiyle dertlenen, eliyle ve diliyle, ve sana ihlasla haşyet ile, ümit ile rahmetine sığınarak ettikleri duaları ile onlara merhem olan şuur sahiplerinden eyle.

Dualarımızı, Efendimiz'in (s.a.v.) Miraç'ta Sana arz ettiği o mukaddes kelamların hürmetine kabul buyur.

Velhamdüllâhi Rabbilâlemîn.

Amin, Amin, bi hürmeti Taha ve Yasin.

EK: BATINI VE TASAVVUFİ İZLER: MANA ALEMİ KEŞİFLERİ

Peygamberlerin bu halleri, İslam maneviyat büyükleri tarafından "Seyr-i Sülük" (manevi yolculuk) haritaları olarak kullanılmıştır.

İbnü'l-Arabî ve Velayet-Risalet Dingesi

Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Fütûhât-ı Mekkiyye'de çarpıcı bir tespitte bulunur: "Peygamberlerin velayet yönü, risalet yönünden (kendi şahısları açısından) daha üstündür.".

Anlamı: Risalet, halka dönük yüzdür ve tebliğ, siyaset, savaş gibi zahiri işleri içerir. Velayet ise Hakk'a dönük yüzdür; sürekli müşahede, fena ve beka hallerini içerir. Peygamberlerin Allah korkusu ve sevgisi, bu "Velayet" cephesinde en yoğun haliyle yaşanır. Onlar, halk içindedeyken bile kalben "Halvet" (Hakk ile baş başa) halindedirler.

İmam Rabbani ve Nakşibendi Usulü

İmam Rabbani Mektubat'ında, "Hüzün" kavramını yükseltir. Ona göre peygamberlerin yolu neşe ve coşku (vecd) yolu değil, "İnkisar" (kırıklık) ve "Hüzün" yoludur.

Allah sonsuzdur, kul ise sonludur. Kulun sonsuz olanı tam ihata etmesi imkansızdır. Bu "Acziyet" şuuru, peygambererde sürekli bir mahviyet (yokluk) ve boyun büüküğü oluşturur. Nakşibendi büyükleri, bu hali "Fena" olarak tanımlar ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) meşrebi olarak görürler. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) "Hüzün benim arkadaşım" sözü bu makamın ifadesidir.

Kabz ve Bast Halleri (Kuşeyri Risalesi)

İmam Kuşeyri, peygamberlerin ruh hallerini "Kabz" (Daralma/Sıkılma) ve "Bast" (Genişleme/Ferahlamam) kavramlarıyla açıklar.

- **Kabz:** Celâl tecellisidir. Peygamberler bazen öyle bir korku ve darlık hissederler ki, dünya onlara dar gelir. Bu, bir günahın sonucu değil, Allah'ın onları terbiye etmesi ve "Sadece Bana yönel" ihtarının tecellisidir. Hz. Yakub'un (a.s.) Yusuf (a.s.) için çektiği hüzün ve "Keşke toprak olsaydım" demesi (Meryem Suresi bağlamında) bu haldir.
- **Bast:** Cemâl tecellisidir. Allah'ın rahmetinin kuşatıcılığını hissedip neşelenmektir. Ancak peygamberler, bast halinde şırmazlar (rehavet), kabz halinde ümitsizliğe düşmezler.

Seyyidimize Dua:

Bismillâhirrahmânirrahîm. El-hamdü lillâhi Rabbi'l-'âlemîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü 'alâ Eşrafi'l-murselîn, Seyyidinâ Muhammedin ve 'alâ âlihî ve sahbîhî ecma'în.

Yâ 'Âlime'l-Ğaybi ve'ş-Şehâdeh, Hüve'r-Rahmânu'r-Rahîm. Yâ Bedî'a's-semâvâti ve'l-ard! Yâ Ze'l-Celâli ve'l-İkrâm! Yâ Sâhibe'l-İhsân. Hüve'l-Evvelü ve'l-Âhiru ve'z-Zâhiru ve'l-Bâtin. Ve tevekkelnâ alâllâh,

vallâhu'l-Hâkimu'l-Mübîn.

Allâhümme innî es'elüke bi-'azameti Zâtike'l-'aliyy, ve bi-İsmike'l-A'zam, ve bi-hürmeti Habîbike ve Mustafâke, Seyyidinâ Resûlillâh Muhammed (sallallahu 'aleyhi ve sellem).

Allâhümme! İc'al li-Seyyidinâ ve mûrşîdinâ, 'abdike 'Alî; Ekmele'n-nasîbi min îhsânîke ve 'atâ'ik. Ve 'âmilhü bi-Lutfike'l-cemîl ve keremik.

Yâ Rabbî! İftah lehû tarîkahû fî hidmetike ve fî sebîli ridâke fethan kâmilen. Verfa' 'anhü külle mâni'in ve 'â'ik. Verzukhu Fethan Mübînâ.

Allâhümme bârik lehû fî ehlihî ve evlâdihî ve zûrriyyetih. Vec'alhum kurrate 'aynin lehû fi'd-dünyâ ve'l-âhireh. Allâhümme aslih lehû fî zûrriyyetihî, ve enbit-hüm nebâten hasenâ. Vehfazhum ve iyyâhü min külli şeytânîn ve hâmmeh, ve min külli 'aynin lâmmeh.

Allâhümmerzukhu külle hayrin ve cemâlin ve 'âfiyetin fi'd-dünyâ ve'l-âhireh. Ve zidhu bereketen mâddiyen ve ma'neviyen; ve kuvveten ve kudreten, ve ni'meten ve ikrâmen ve ihsânâ.

Ve veffikhu fî cemî'i a'mâlihî ve hidemâtihî li-vechike'l-Kerîm. Allâhümme zidhu 'ilmen ve 'irfânen ve hikmeten ve feydan ve dereceten 'indek.

Vehfazhu Yâ Rabbî! Min külli şerrin ve fitnetin, ve min 'ayni'l-hâsidîn, ve min külli maradin ve zulmin, ve min hileti'n-nefsi ve's-şeytân.

Yâ Rabbi! İftah tarîkahû bi-sirri'l-Fâtîha ve bi-hürmeti "Ve'l-Kur'âni'l-Hakîm"! Veşrah sadrahû bi-nûri'l-Kur'ân! Vec'alhu fi'd-dâreyni mazharen li-himmeti Resûlike (sallallahu 'aleyhi ve sellem) ve şefâ'atih.

İinneke 'alâ külli şey'in Kadîr. Ve salli ve sellim alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ecma'în. Sübhâne Rabbike Rabbi'l-izzetiâ yasifûn ve selâmün ale'l-murselîn. Ve'l-hamdüllâhi Rabbi'l-'âlemîn.
(El-Fâtîha maa's-Salevât)